

BO'LAJAK PSIXOLOGLARDA REFLEKSIYANI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS IJTIMOY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Obloqulova Firuza Qudratullaevna

Osiyo Xalqaro Universiteti

"Pedagogika va psixologiya" yunalishi magistr

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8214264>

Annotatsiya: Hozirgi vaqtda psixologlar mutaxassislarini tayyorlash, ularning kasbiy mahorati va malakasini olishning turli tizimlari mavjud. Kasbiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismlaridan biri bu mutaxassisning keyingi rivojlanishi uchun poydevor qo'yadigan va uning kasbiy o'ziga xosligini shakllantiradigan boshlang'ich kasbiy ta'limdir. Hozirgi vaqtda universitetlarning ta'lim sohasida kelajakdagi psixologning samarali shaxsiy va kasbiy rivojlanishi tizimi shakllanmagan, uni o'qitishning reproduktiv usullari ustunlik qiladi, bu esa o'z navbatida samarali mustaqil kasbiy faoliyatga amaliyotga yo'naltirilgan tayyorgarlikning etarli emasligiga olib keladi. Shuning uchun kasbiy tayyorgarlik jarayonida bilim va ko'nikmalarni uzatishdan tashqari, shaxsni professional sifatida shakllantirish dolzarb bo'lib qoladi va bu faqat keyinchalik kasbiy aks ettirishning rivojlanishini belgilaydigan shaxsiy omillarni hisobga olgan holda mumkin bo'ladi.

Kalir so'zlar: *psixolog, refleksiya, ijtimoiy-psixologik xususiyat, omillar.*

Psixologiya talabalarining kasbiy shakllanishi jarayonida shaxsning refleksiv-empatik xususiyatlarini o'rganishning dolzarbligi, birinchi navbatda, ushbu muammoning amaliy ahamiyati bilan bog'liq. Professional psixologni shakllantirish, ijodiy faol va o'zi va dunyo haqidagi mavjud bilim darajasidan tashqarida, zamonaviy sharoitda talabga ega.

Shu munosabat bilan shaxsni kasbiy tayyorlash sifatiga, uning kasbiy shakllanish jarayoniga talablarni oshirish zarurati ortib bormoqda (A. G. Asmolov, V. A. Bodrov, E. F. Zeer, E. A. Klimov, V. ya. Lyaudis, L. M. Mitina, yu. P. Povarenkov va boshqalar).

Malakali kadrlar tayyorlash tizimida aks ettirish va empatiya kabi shaxsiy xususiyatlar alohida o'rin tutadi. Ular professionalga o'ziga xosligi spektrini ko'rsatishga, kasbda o'zini o'zi anglashga erishib, bajarilgan faoliyatning maksimal natijalariga erishishga imkon beradi. Ushbu shaxsiy xususiyatlarning rivojlanishi kelajakdagi psixologlar uchun ayniqsa muhimdir (T. M. Buyakas, V. M. Vartanyan, G. yu. Lyubimova, E. V. Melnik, N. L. Ogenesova va boshqalar).

Kasbiy ta'lim sohasidagi psixologiya fanini modernizatsiya qilish universitet ta'limi bosqichida talaba-psixologning shaxsini shakllantirishni belgilovchi

sharoit va omillarni aniqlash, ushbu jarayonni boshqarish va uni loyihalashtirishga imkon beradigan usullarni ishlab chiqish bilan bog'liq (I. V. Vachkov, I. B. Grinshpun, E. E. Sapogova va boshqalar). Shu bilan birga, psixologning kasbiy faoliyatining bevosita "vositasi" bo'lgan shaxsning refleksiv-empatik xususiyatlarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

So'nggi yillardagi psixologik va pedagogik adabiyotlarda shaxsning ijodiy salohiyatini ochib berish uchun asos bo'lib xizmat qiladigan aks ettirish va empatiya bo'yicha tadqiqotlar etishmasligi qayd etilgan. Bu kasbni egallash bosqichida kelajakdagi psixologlarning refleksiv-empatik xususiyatlarini empirik o'rganish zarurligiga olib keladi. Ushbu tadqiqot natijalari, bizning fikrimizcha, professional psixologning shaxsiyatini ijodiy rivojlantirishga qaratilgan universitetda kasbiy tayyorgarlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Aniqlanishicha, universitetda kasbiy tayyorgarlik jarayonida talaba-psixologning shaxsiyatining shakllanishi kelajakdagi psixologlarning kasbiy faoliyatini o'zlashtirish muvaffaqiyatini belgilaydigan refleksiv-empatik xususiyatlarning kombinatsiyasi bilan belgilanadi.

Refleksiv-empatik xususiyatlarning dinamikasi to'g'risida olingan ma'lumotlar universitetda o'qish davrida kelajakdagi psixologlarni kasbiy tayyorlash jarayoni haqidagi nazariy g'oyalarni chuqurlashtirishga yordam beradi, aks ettirish va empatiya rivojlanishini psixologik qo'llab-quvvatlash bo'yicha chora-tadbirlar tizimini ishlab chiqish zarurligini asoslaydi, shu jumladan turli yo'nalishdagi munozaralar, konferentsiyalar, treninglar, ijodiy vazifalar, psixologik va pedagogik vaziyatlarni modellashtirish va boshqalar.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Asmolov, A. G. ta'limni ijtimoiy-madaniy modernizatsiya qilish strategiyasi: o'ziga xoslik inqirozini bartaraf etish va fuqarolik jamiyatini qurish yo'lida / A. G. Asmolov // ta'lim masalalari. -2008. -№1. 65-86 betlar.
2. Badmaev, B. C. psixologiyani o'qitish metodikasi / B. C. Badmaev. M.: Vldos, 2001 Yil.-304 s.
3. Balashov, M. M. psixologlarni turli xil ijtimoiy va ishlab chiqarish muhitlarida kasbiy faoliyatga tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari / M. M. Balashov, M. I. Lukyanova // psixologik fan va ta'lim. 1998. - №2. 64-67 betlar.
4. Barna, E. A. talabalarining ijodiy faolligini rivojlantirish / E. A. Barna / / mutaxassis. -2001.- №3. 24-25 betlar.
5. Bardinina, V. A. universitetda o'qish jarayonida psixologiya talabalarining sub'ektivligini rivojlantirishning psixologik va pedagogik shartlari: diss. . kand. - qaniydi? psixol. Belgorod, 2008 yil. 227 s.

